

László Szabolcs

VIDA GÁBOR

A NAGY HOUDINI ÉS A REVÍZIÓ

Werner Lukács iratai között talált, angol nyelvű levél egy bizonyos Ehrich Weiss számára. Cím: Amerikai Egyesült Államok, Hotel Waldorf Astoria, 301 Park Avenue. Kelt: Kolozsvár, 1925. június 4. Eme kevesek által ismert, fiatalon elhunyt erdélyi értelmiséginek a hagyatéka Bartha Kálmán festőművész jóvoltából 1938-ban a Kolozsvári Református Kollégiumhoz került, majd onnan a második világháború után az Akadémiai Könyvtárba. A dokumentum leírása: jól kiolvasható, apró betűs írás, fekete tinta, a New York Szálló fejléces lapjain, 11 oldal, 216 mm x 279 mm. Fordította és közreadja: László Szabolcs.

Mélyen Tisztelt Ehrich Weiss Úr!

Tudatában lévén, hogy kilétem minden bizonnyal felettébb homályos lehet az Ön számára, továbbá pedig gyanítván, hogy naponta százával kaphat rajongással tolakodó, avagy pimaszul fenyegetődző leveleket ismeretlen fajankóktól és szélkötőktől, igyekszem hát minél előbb bemutatni jámbor személyemet és részletezni levélbeli kérésem indokait, azon reménykedve, hogy kedvező meghallgatásra találok – és ezt becsületes szavamra, bárminemű hízelgő túlzás nélkül merem állítani – minden idők legnagyobb és legtanultabb bűvésznél.

Hogy mindjárt a közepébe vágjak a dolgoknak, felvilágosításként máris elmondhatom, hogy én amannak a – most már, fájdalom, megboldogult – Werner Sándornak vagyok a Lukács nevű fia, akivel Ön egy igen csak fura véletlen folyamán méltóztatott megismerkedni New York város egyik népes utcáján, még anno 1914 nyarán. Még most is fülemben hallok édesapám szokatlanul vidám hangját, amit a különös összetalálkozás derűs történetét sokadára felidézi, hisz ezek a visszaemlékezések oly ritka s kivételes alkalmaknak számítottak a többnyire állandónak mondható komor és szűkszavú modorához képest.

Elbeszélését mindig fejcsóválva és azzal a megkérdőjelezhető kijelentéssel kezdte, hogy – már megbocsásson konok s kibékíthetetlen hajlamának – annál hitványabb helyet, mint az elképesztően hatalmas New York világvárosa, ő még életében nem látott, és hogy ott tartózkodása alatt mennyire rühellte azt a szedett-vedett, mindenhonnét összecsdült amerikai népet, akik úton-útfélen azon mesterkednek, hogy miként is tudnák minél inkább átverni s pénzéből kiforgatni a becsületes embert. Ha pedig ez nem sikerül nekik – szokta volt folytatni apám, s közben ugyanazzal a begyakorolt mozdulattal jobb öklét felemelte –, megvárják valamelyik sötét sikátor végében a kiszemelt ipsét, és úgy helybenhagyják, hogy még a tulajdon édesanyja sem ismeri aztán rá. Ilyenkor ökle általában többször erőteljesen belecsapódott bal tenyerébe. És közvetlenül ezután hozta fel mindig példának azt a bizonyos esetet, amely Önt is érinti, miszerint egyik nap az utcán bandukolva apám arra lett figyelmes, hogy egy jól öltözött, alacsony, izmos, göndör hajú férfihoz odalép egy magas, széles vállú, bokszoló képű másik férfi, és rövid angol nyelvű csevegés után – melyet ő persze nem értett – egyszer csak hübelebalázs módjára tiszta erejéből gyomorszájon teremti a kisebbiket. Ennél a pontnál apám, általában felhúzott szemöldökkel, azt igyekezett kiemelten hangsúlyozni, hogy a hirtelen lezajló jelenetben még nem is az volt a legmeglepőbb, hogy a kisebbik még meg sem tántorodott a hatalmas, svungos ütés hatására, hanem mindenekelőtt az, hogy csöppet meggörnyedve egy jóízű magyar káromkodást eresztett meg. Erre apámnak természetesen leesett az álla – ezt azonban csak mondani szokta, nem utánozni, helyette inkább széttárta a karjait –, majd gyorsított lépésekkel odasietett a két férfihoz, és egy „kurva édesanyád” kiáltás kíséretében pofán ütötte a nagyobbikat, de úgy, hogy az bizony azonnal nyekkenve az ülepére zuhant a járda közepén. Ezt szokás szerint hivalkodás nélkül mesélte, mintegy csak közölte hallgatóságával a letaglózás tényét, és aztán folytatta is azzal, hogy a következő pillanatban már a göndör kisebbik acélkemény karjai fogták le, aki közben valami olyasmit harsogott félig komolyan, félig nevetve, hogy „sztóp, máj dír man, sztop”! Az összesereglett bémésködők derülésére hamarosan kiderült, amint arra már talán Ön is méltóztatik emlékezni, hogy édesapám nem is akárkiné, hanem magának Harry Houdininek sietett a segítségére, s noha a világhírű bűvész fölöttébb értékelte a forróvérű idegen bajtársias szándékát – a földön csücsülő bokszoló már kevésbé –, de ezen alkalommal buzgósága fölöslegesen bizonyult, hiszen a magasabb úrral csak egy jól ismert műsorszámot próbáltak el, hogy a bűvész, vagyis az Ön egyik fontos bűvészi eszköze, tudniillik a hasfala, edzett maradjon.

Mintegy zárójelet nyitva, apám itt huncutul meg szokta jegyezni: azért azt, hogy a buzgósága mégsem bizonyult teljesen fölöslegesnek, maga a híres-neves Jack Dempsey bizonyíthatja, mert a bokszoló azóta is keserűen emlegeti Werner Sándor jobbegyenesét. Hogy így vagy, vagy sem, ezt talán Ön jobban tudhatja.

Vagyishát mindez akkor derült volna ki ily egyértelműen, ha ugyebár apám értett volna angolul, s ha Ön, kinek becsületes polgári neve tudtommal Ehrich Weiss, többet tudott volna akár egy szóval is magyarul, mint a gyermekkorában Pest utcáin eltanult néhány káromkodás, amikre bevalása szerint azért szokott rá, hogy a nehezebb mutatóanyagok közben a közönség ne kínlódása kifejezésének, hanem rejtelmes varázsigéknek gondolja őket. Hanem aztán valahogy, kézzel-lábbal s német, francia meg latin szavak segítségével sikerült zöldágra vergődni, egymás vállának veregetésével úgy-ahogy elsimult a dolog, apám felindultsága is lelohadt, a bokszoló is békülékenynek mutatkozott, s erre Weiss úr, még mindig nevetve, meginvitalta mindkettőjüket egy kis Tennessee államból származó jóféle whisky-re, ami végképp megoldotta a kedélyeket...

No de egek!, most látom, hogy megbocsájthatatlanul hosszúra kanyarítottam a bevezető részt, ideje lenne rátérni immár a tárgyra. Ami tulajdonképpen nem más, mint édesapám, Werner Sándor nyugalmazott honvédtiszt utolsó földi kívánságának tolmácsolása Ön felé, kit találkozásuk óta oly melegen őrzött meg emlékezetében. Elbeszélése végén soha nem mulasztotta el felemlgetni, hogy amikor a sokadik pohár után, hajnal felé elvált egymástól a három cimbora, Weiss úr keményen átfogta apámnak a vállát, és jiddisbe átcsúszó német szavakkal megígértette vele, ha bármilyen szüksége vagy kérése lenne, minden hezitálás nélkül forduljon hozzá, mármint Önhöz, mert minden erejével és bűvészi leleményével azon lesz, hogy segítsen, hiszen, és ezt jól jegyezze meg, brúderkám, „nichts ist unmöglich!”.

Félek tőle, kedves Weiss úr, hogy az Ön által azon a hajnalon tett nagyvonalú és már-már hihetetlenül hangzó ígéret meglehetősen makacsul befészkelődött szegény édesapám konok székely fejébe, s az elmúlt több mint egy évtized során, háborús és válságos idők közepette, mintegy titkos csodafegyverként tartogatta tarsolyában, hogy majd a kellő pillanatban, ha minden kötél szakad, s kezd beomlani az ég, ő csak egyszerűen befordul egy táviróhivatalba, és a világhíres Houdini egy csapásra megoldja a lehetetlent.

Jutott is szegénynek elég keserűség és méreg élete utolsó éveiben, az már igaz, mert erősen szívére vette a nagy háborúnak s főleg a békekötésnek reánk, magyarokra nézvést roppantul kedvezőtlen kimenetelét. Szinte gyer-

meki eszelősséggel képtelen volt belenyugodni a dolgok alakulásába, Erdély s a többi részek irgalmatlan lecsatolásába, hőn szeretett hazájának becsületen megcsonkulásába. Ekkoriban ugyan ritkábban találkoztam vele – jómagam az újdonsült Román Királyságban maradván, ő pedig innét halálos ítélet fenyegetése alatt ki lévén tiltva –, de beszélték, hogy vérmes és megszállott irredenta válék belőle, aki Trianon átkozásával kelt és feküdt, s a revízió szent gondolatának áldozta minden erejét... Meg is ütötte a guta szegény apámuramat, amikor megkapta a hírt, hogy a németből lett oláh Ferdinánd királyt – kit, ezt most már nyugodtan elmondhatom, annak idején titkos paranccsal ő kellett volna eltegyen láb alól – Gyulaféheváron nagy pompa és ceremónia közepette megkoronáztak. Ágyhoz kötött, lebéult rokkant lett belőle, aki pedig hajdanán a havasokat járta naphosszat, s azon túl párnák között lapulva, komor némasággal tiltakozott a világ igazságtalansága ellen. Csupán halála előtt szólalt meg még egyszer utoljára, akkor is csak rejtve, amikor végre magunkra maradtunk: megragadta zekémet, közelebb húzott, és azt motyogta fülembe, hogy bezzeg azok a hitvány, szemfényvesztő nagyurak ott Párizsban, abban a rizsפורos palotában úgy hiszik, átkozott bűbájós mutatványukat lenyelte a balga világ, de ő bizony nem dőlt be ennek a vigéckedő furfangnak, tud ő erre az egészre megoldást és gyógyírt, oh! de még milyet – és ekkor a kezembe gyúrt egy cédulát, amin az Ön címe volt olvasható. Maradék erejével megszorította a zekémet, és fiúi becsületszavamra bízta, hogy mindenáron nyerjem meg Önt a magyar revízió szent missziójának támogatására, mert ha valaki, akkor a nagy Houdini tudna mindent, de mindent visszacsinálni, és a lehetetlent megoldani.

Íme, hát csupán ennyi lenne megboldogult szegény édesapám szerénynek éppen nem nevezhető kérése... Tudja, kedves Weiss úr, a magam módján szerettem és tiszteltem apámuramat, és azt bizony el kell ismernie, hogy becsületszegő fiúgyermekké válnék, ha minden fenntartásom ellenére egy haldokló ember utolsó kívánságát még meg sem próbálnám kielégíteni – ezért született hát ez a terjedelmes levél, amit kezében tart.

(Itten most, ezeken az oldalakon talán fölösleges és késő rebellis kirohanást intézni apám s a hozzá hasonlók vérlázító, alpári vaksága ellen, melynek köszönhetően nem áttal ilyen hipokrita, együgyű és tapintatlan kéréssel egy rabbi fiához fordulni, s a történelmi Magyar Királyság visszaállítására ösztönözni, miközben a jelenlegi magyar állam az elveszített, lecsatolt és kisebbségbe taszított fiai fölötti keservében saját izraelita hitű állampolgárait barbár módon zárja ki közintézményeiből... De elnézést, nem kenyerem a politizálás, pedig hát sokkal többet érdemelne ez, mint egy zárójel.)

Szóval, hogy megértsük egymást, kedves Weiss úr: biztosíthatom, jól tudom én azt ám, hogy ez legalább annyira ésszerű kérés apámuram részéről, mint amikor az anekdota szerint a híres Sarah Bernhardt színésznő felkereste Önt, és a fekélyes üszkösödés miatt levágott jobb lábát kérte vissza Harry Houdini bűvészi hatalmától. Mert feltéve – de, már bocsánat, meg nem engedve –, hogy az Ön ereje valóban bűvös, és számára tényleg semmi sem unmöglich, mégis az a helyzet, hogy erre felénk a történelem okozta hagymázból és frusztrációból születő neuraszténiás fantomfájdalmak nem fognak soha elmúlni, ezekre bizony nincsen gyógyír. Hiszen az efféle, amputáló sebészi kés által ihletett, szeparációra és purifikációra törekvő vágyak mind elhibázottak, a skót felföldtől egészen a Kamcsatka félszigetig, s Wilson dekrétumától egészen Lenin ígéretéséig – gondolom, ebben egyetértünk, kedves Weiss úr. Ugyanis ha, teszem azt, elefánt helyett a románokat eltüntetné Erdélyből pálcájának egy mozdulatával, pár napos mulatásból józanodva az istenadta erdélyi magyarok oly vehemenciával sírnák vissza szomszédjaikat, mint ahogy a pokolba kívánták őket annak előtte. (Meg is írta ezt a csalóka scénáriót Magyar Tivadar cimborám a minap, s kapott is a fejére érte.) Ha pedig pontosan fordítva járna el, vagyis „önkéntes területfeladás” gyanánt a magyarokat tüntetné el egy cylinderben a nagy Houdini, s mondjuk a régvolt utazó, Benyovszky Móric nyomán egyenesen Madagaszkárra repítené őket (ahogyan ezt Johann von Kronstadt, helybéli poéta pedzegette egy közkedvelt pamfletjében), úgyhát én meg vagyok győződve, hogy az ily módon „megmentett” magyarok bánatukban előbb-utóbb mind beleölnék magukat az óceánba, mint a lemmingek...

Ám ha már tollat ragadtam a felszólalásra, és ekkora szószaporítással az idejét egészen idáig elrabortam, istenuccse, mélyen tisztelt Bűvész úr, az apáink s nagyapáink elhibázott, köldöknéző és türelmetlen követelőzései helyett mégiscsak volna egy unmöglich kérésem Önhöz, ha megengedi: az emberek ostobaságát és a lelkük mélyén lakozó gyűlöletet, na azt! kellene valahogy bűvésziileg eltüntetni, s igyekszem hozzátenni, hogy minél hamarabb sikerül ezt a mutatványt megvalósítani, annál jobb...

Maradok őszinte híve az Óperencián innen,
Werner Sándor,
Kolozsvár, 1925. június 4-dike.